

Core business

Ten Raa, M.H.

Published in:
Intermediair

Publication date:
1991

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):

Ten Raa, M. H. (1991). Core business: Als de overheid zich zou beperken tot kerntaken, zou de begroting een overschot van honderd miljard vertonen. *Intermediair*, 27(17), 11-11.

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright, please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

Openbare financiën

Core business

Als de overheid zich zou beperken tot kerntaken, zou de begroting een overschot van honderd miljard vertonen

Kwade tongen beweren wel eens dat mijn kijk op de wereld beperkt zou zijn tot de grachtengordel en dat ik makkelijk praten heb over de zin en vooral onzin van subsidies. Maar ik kom wel degelijk in andere contreien, bijvoorbeeld in Amsterdam-Zuid, bij bezoek van het Concertgebouw. Bovendien word ik bij zulke gelegenheden geconfronteerd met mensen uit weer geheel andere streken, zoals het Kennemerland en het Gooi. Deze ontmoetingen zijn niet alleen prettig vanwege de sociale en culturele ambiance, maar ook door de wetenschap dat de overheid het leeuwedeel van de kosten draagt. De prijs die wij zelf voor een concertkaartje betalen, de eigen bijdrage, is zo gering, dat er genoeg overblijft om aangenaam te tafelen in het aangrenzende restaurant, de vertrouwde ontmoetingsruimte van subsidie-ontvangers.

Het Sociaal en Cultureel Planbureau heeft becijferd dat vooral de hoge inkomens van subsidies profiteren. Maar zijn ze dan bedoeld voor de lage inkomens? Ik dacht dat we daar progressieve inkomstenbelasting en sociale uitkeringen voor had-

greerde in 1926 naar haar paradijs de Verenigde Staten, waar onderwijs, gezondheidszorg, noch openbaar vervoer tot overheidstaken (laat staan kerntaken) gerekend

en overeenkomsten onverifieerbaar kunnen zijn. De lucht is van niemand en zelfs als dat wel het geval zou zijn, is schadeloosstelling voor degene wiens lucht door een ander wordt vervuild, moeilijk te implementeren. Economen spreken van externe effecten: productie en consumptie hebben een onbedoelde invloed op anderen dan de producent of de consument. Externe effecten kunnen positief zijn: toen Rockefeller een weg aanlegde om zijn landgoed ten noorden van New York te bereiken, ontsloot hij een heel natuurgebied voor de gemene automobilisten. Ook zijn er activiteiten die op grond van individuele afwegingen van kosten en baten niet ter hand zouden worden genomen, maar die dank zij de externe effecten per saldo meer opleveren dan ze kosten. Dit geldt voor veel voorzieningen op het gebied van de infrastructuur. Mijns inziens is een kerntaak van de overheid het corrigeren van externe effecten door heffingen (of subsidies als ze positief zijn). Als je het een beetje streng doet, kun je zelfs extra geld in het laatje brengen en zo de overheid financieren, zoals econoom Jan Pen onvermoeibaar be-
toogt.

Samenvattend zijn er vijf kerntaken: politie, defensie, rechtspraak, minimum inkomensgarantie en correctie van externe effecten. In Nederland worden deze kerntaken uitgevoerd door de Hoge Colleges van Staat en de ministeries van Buitenlandse Zaken, Justitie, Binnenlandse Zaken, Onderwijs en Wetenschappen, Financiën, Defensie, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer, en Verkeer en Waterstaat, alsmede via Gemeentefonds, Provinciefonds en Rijkswegenfonds. Bezien we nu de subsidies, dan valt op dat die helemaal geen kerntaken vervullen, zelfs niet als het een 'kernministerie' betreft. Zo gaf Verkeer en Waterstaat in 1990 bijna vier miljard uit

beïnvloeding en sociale uitkeringen voor nauwelijks. Het subsidies dienen nog te worden dan een platte inkomensverdeling. Welke? Ja, dat lijkt niemand te weten. Ikzelf heb begrepen dat de overheid burgers subsidieert om taken te volbrengen die de overheid wenselijk acht. We weten wel dat er veel geld mee gemoeid is. Volgens de onlangs dank zij *Elsevier* in de openbaarheid gekomen 'subsidiebijbel' gaat het in totaal (inclusief kinderbijslag en bijdragen aan AWBZ, ziekenfondsen en bejaardenoorden) om 57 miljard gulden.

Dat is niet meer op te brengen. Een beetje minderen helpt ook niet meer. De kaasschaaf zit nog verstopt met restjes van vorige operaties. Gelukkig zijn er politici met frisse ideeën. We moeten eerst de taken van de overheid terugbrengen en kunnen dan het subsidiebedrag dienovereenkomstig reduceren. Dit vind ik een zinnige gedachte, maar welke taken kunnen worden afgestoten? Ook hier hebben politici een antwoord op: de overheid dient zich te beperken tot kerntaken. Kerntaken! Dat ik daar niet zelf opgekomen was.

Wat zijn kerntaken van de overheid? Een liberaal zou onder andere noemen openbaar onderwijs en politie. Op basis van gelijkwaardigheid zou een christen-democraat in ieder geval inbrengen christelijk onderwijs en politie. Een sociaal-democraat zou zeker openbaar vervoer en milieuzorg genoemd willen hebben. Alles bij elkaar krijgen we een aardige waslijst van kerntaken en dat is een contradictio in terminis.

Je kunt ook uitgaan van: hoe minder, hoe beter. De ideologe Ayn Rand heeft een boek geschreven met de titel *Capitalism, the Unknown Ideal*. Het boek gaat gedeels over de economie, maar het bevat een appendix over de overheid. Hier vinden wij een uitputtende lijst van kerntaken van de overheid: politie, defensie en rechtspraak. Het overige kan bij vrijwillige overeenkomsten tussen individuen geregeld worden. De overheid dient slechts geweldadige inbreuk op de naleving van zulke overeenkomsten te voorkomen.

Ayn Rand, geboren in Rusland, emi-

grustaat. Het staat aan het particulier overge- worden. doch aan het particulier initiatief werden overgelaten. Wat is er eigenlijk tegen deze visie op de overheid? In de eerste plaats dat de welvaartsverdeling wel heel scheef zou zijn, en de VS kennen inderdaad echte armoede. Moet je dit voorkomen door burgers een scholingsminimum, huisvestingsminimum, gezondheidsminimum, en informatiemimum te garanderen? Of mag je deze eisen uitdrukken in een minimuminkomen?

Eerlijk gezegd pleit daar wel iets voor, namelijk de vrijheid van burgers om te schuiven met scholings-, huisvestings-, gezondheids- en andere bestedingen. Je kunt hier natuurlijk tegen inbrengen dat burgers dan hun gezondheid gaan verwaarlozen om meer frivole behoeften te bevredigen. Met andere woorden, de overheid zou erop toe moeten zien dat burgers hun pakket van te gebruiken goederen en diensten verstandig samenstellen. Dit, evenwel, beschouw ik als een taak van de overheid, maar geen kerntaak. Het ongelijkheidsprobleem kan beter ondervangen worden met een globale inkomenspolitiek.

Een groter bezwaar tegen Ayn Rands korte lijstje kerntaken is dat eigendomsrechten lang niet altijd gespecificeerd zijn

waarsstaat in 1990 bijna vier miljard uit aan subsidies aan het openbaar vervoer, maar dat zijn geen investeringen in de infrastructuur. De begroting van elk departement kan dus verminderd worden met de subsidiebedragen. De aldus geschoonde uitgaven van de kernministeries belopen 72 miljard gulden.

De totale rijksuitgaven, voor dit jaar begroot op 197 miljard gulden, blijken uit drie, in omvang ruwweg vergelijkbare delen te bestaan: kerntaken, subsidies en overige taken. Zou de overheid zich beperken tot kerntaken, dan komt er een slordige 120 miljard per jaar vrij, ofwel 8000 gulden per Nederlander. Dit is niet verbazingwekkend gezien de collectieve-uitgavenquote van meer dan zestig procent. Wat je met de vrijkomende middelen zou kunnen doen, laat ik graag aan de fantasie van de lezer. Wel wil ik enige taken die nu nog door de overheid worden verricht, warm aanbevelen: ontwikkelingshulp, cultuur, scholing en uw gezondheid.

Thijs ten Raa

Thijs ten Raa is als academie-onderzoeker verbonden aan de economische faculteit van de Katholieke Universiteit Brabant.
